

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Säntti, Joonas

Title: Kellarissa kasvaa uusia minuuksia

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Säntti & Lukukeskus, 2023

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Säntti, J. (2023). Kellarissa kasvaa uusia minuuksia. *Kiiltomato*, 6.7.2023.
<https://kiiltomato.net/critic/satu-taskinen-luomistyo/>

Luomistyö

Satu Taskinen

Teos 2023

190 s.

KOTIMAINEN PROOSA

Kellarissa kasvaa uusia minuuksia

JOONAS SÄNTTI | 6.7.2023

Satu Taskisen neljäs romaani käsittelee suunnan hahmottamista traumakokemuksen jälkimaisemassa, kirjoittamisen prosessia sekä elämän jäsentämistä kertomuksena. Lyhyestä mitastaan huolimatta se on lukijoiltaan kärsivällisyyttä edellyttävä, kunnianhimoinen ja teemoiltaan laaja-alainen teksti. Selkeän tarinan sijaan lukijalle tarjotaan erilaisia mahdollisten tarinoiden juuria.

Luomistyön alussa henkilökertoja on päätynt kellarin eikä pääse sieltä ulos. Yläkerrassa, kumppani Peterin kanssa jaetussa kodissa, jatkuvat kutsut, joihin osallistuu myös ystäväpariskunta. Jotain on juuri paljastunut, jokin valhe tai pitkään piiloteltu petos, joka vaikuttaisi pudottavan pohjan pois kertojan elämästä – ja vain hänen. ”Aina tähän päivään saakka on ollut jollain tavalla. Nyt on ei-millään tavalla.” (s. 15.)

Neljään lukuun (0, 1, 2, 3) jaettu *Luomistyö* lähtee pelkistetystä asetelmasta, mutta rakentaa monitulkintaisia ja ristiriitaisia mahdollisuuksia. Voi sanoa, että romaani sijoittuu vain kellarin. Silti ei olisi valhe sanoa, että se sijoittuu myös Wieniin, Auschwitziin ja Budapestiin, esimerkiksi. Toden ja kuvitelman erottaminen tai erottamattomuus on itsessään yksi romaanin esittämistä metafysisistä pulmista.

Ensisivuilla kohdattu ”minä” on todennäköisesti, vaan ei aivan johdonmukaisesti, sama kuin se ”minä”, joka seuraavassa luvussa esittelee itsensä Veeraksi. Edelleen ”minä” kuvittelee itsensä toiseksi, nuoremaksi, vähemmän haavoittuvaksi fiktiohahmoksi nimeltä Filosofessa. Hän on nimi sellaiselle vapauden eetokselle, joka kestää ”minkä tahansa” tapahtumisen (s. 132). Ovatko Filosofessan interrail-matkat ja kohtaamiset kenties Veeran muistoja, vai jotain muuta? Asetelma monimutkaistuu entisestään, kun matkalla kohdataan Lee, joka kenties on toinen Veeran kuvittelemista minuuksista tai sitten hieman oudommin Filosofessan toiveiden henkilöitymä, haaveolennon oma haaveolento.

Kuten jo edellä mainitusta voi päätellä, kertojan kuvittelu on verrannollista materiaaliaan etsivän ja järjestävän kirjailijan luomistyölle. Kirja onkin omistettu ”kielelle. Kirjoitukselle. Puheelle. Laululle.” Niinpä, kun kuvataan oikeiden sanojen metsästämistä, on vaikea olla ajattelematta kirjailijan urakkaa:

”ikään kuin kulkee jossain metsäisessä maisemassa, hieman upottavassa, joka silloin tällöin vaihtuu rakaksi. Nostelee kepillä maasta toukkamaisia olioita. Niistä jotkin ovat kuolleita ja jo maatumassa ja toiset tuoreita, eläviä.” (s. 16.)

Kirja onkin omistettu ”kielelle. Kirjoitukselle. Puheelle. Laululle.”

Tällä en tarkoita, että Taskisen kirjaa kannattaisi alkaa lukemaan autofiktiona. Teksti ei mielestäni kutsu miettimään henkilöiden elämän suhdetta kirjailijan elämään vaan enemmänkin teoksen sisäisiin asetelmiin. Sen eteneminen on fragmentaarista, eikä pelkästään siinä mielessä, että kappaleet ovat lyhyitä ja sisällöiltään yllättävin tavoin toisiinsa suhteutuvia. Käy nimittäin myös niin, että teosta uudelleen selaillessa huomaa joidenkin alkupuolen lyhyiden kappaleiden resonoivan vähän laajemmin kuin ensilukemalla voi hahmottaa: ”Epätarkkuudessa kyse voi olla näkökulmista” (s. 17).

Muotoaan etsivä traumakertomus

Kirjailijan valintoja taustoittavia tekstejä ei tarvitse etsiä kaukaa. Taskisen *Kritiikin uutisissa* julkaisemat [esseet](#) tuntuvat helisyttävän varsin auliisti avainkimpua poetiikan saloihin. Eräässä niistä tekijä kysyy: ”mitä kiinnostavaa proosan tarjoamissa näkymissä mahdollisesti tapahtuu, kun tarinassa kriisi vaihtuu traumaksi?”

Kirjailijan mukaan kriisi on ratkaistavissa ja järjestys palautettavissa, mutta traumakertomuksissa ei ole paluuta normaaliin, vaan trauman kokijan on suostuttava elämään ambivalenssien kanssa. Ei ole yhtä ratkaisua yhteen, selkeään ja tunnistettavaan konfliktiin. Essee päättyy ajatukseen erilaisista kerronnan mahdollisuuksista, jotka mahdollistuvat vain, jos luovutaan ”tylsistävästä pyrkimyksestä repiä auki yksi visusti kiinni pysyvä ovi”. Metaforinen ovi, johon esseessä viitataan, on romaanissa välillä tarinamaailman konkreettinen elementti – toisin sanoen lukossa pysyvä kellarin ovi, joka johdattaa takaisin yläkertaan ja ”tavalliseen” ihmisten maailmaan.

Toisessa esseessä Taskinen toivoo nykykirjallisuuden tekijöiltä ja lukijoilta kiinnostusta filosofiseen uteliaisuuteen. Olisi osattava kysyä, millaista maailmankuvaa ja ihmiskäsitystä teos esittää "kokonaisuudessaan". *Luomistyö* vaikuttaisikin olevan romaani, joka käyttää katkelmallista tyyliä juuri filosofisen tutkailun tarpeisiin. Tässä se kenties muistuttaa viime vuosina yleistynyttä, lajirajoja rikkovaa esseemäistä romaanikerrontaa, jossa ideat ja eetos ovat tärkeämpiä kuin yksilöön keskittyvä henkilöpsykologia ja eheiden tarinallisten kokonaisuuksien rakentelu. Metapohdintaa tarinallisuudesta ja tarinamuodon kohtalokkuudesta sen sijaan löytyy: "Aina on tuo lukittu ovi mielessä... ovi, johon tarina välttämättä nojaa, koko rakennus, koko painollaan" (s. 121).

Romaanissa käsitellään myös ruumiin suhdetta tietoon ja tietämiseen sekä ihmisen moninaisuutta. Peräkkäisten tapahtumien sijaan korostuu minän kerroksellisuus, jolloin "[k]ysymys ei ole siitä, että asioita tapahtuu nopeasti yksi toisensa perään, vaan siitä, että minä elään monessa ajassa ja paikassa yhtä aikaa" (s. 25).

Tietysti mikään ei voi estää lukijan mieltä rakentamasta ketjuja, tarinallisia yhdyskäytäviä näiden eri maailmoissa kulkevien "henkilöhahmojen" välille. Niinpä huomasi kysyväni, liittyykö Leen muistikirjamerkintä Auschwitzissa jotenkin siihen, mitä ensimmäisen kertomuksen naiselle/Veeralle on tapahtunut:

"Vapauden tavoittelu on ymmärrettävää, paitsi kun se tapahtuu toisen ihmisen kustannuksella, se ei ole enää ymmärrettävää." (s. 178.)

Tarjoavatko kuvitteluretket sitten toimivampaa vapautumista?

Äärimmäisimmillään itsensä kadottava henkilökertoja alkaa jo maata, kuin olisi antanut oman ruumiinsakin fiktionsa materiaaliksi. "Filosofessa on syönyt minua." (s. 173.) Mutta elämää tuntuisi kulkevan myös toiseen suuntaan, sillä kuvittelu mahdollistaa kuvittelijalle uudelleensyntymisen, keinon "havaita ja haluta" ehkä myös jotain erilaista. Metamorfoosista kehkeytyvät oudot kukinnot saattavat osoittautua "hyötykasveiksi", kuten kertoja hauskaasti ehdottaa (s. 182).

Luomista ja purkamista, purkavaa luomista

Luomistyö edellyttää lukijalta malttia katoavien jalanjälkien perässä kulkemiseen. Filosofessa ei ole vähemmän "todentuntuinen" tai ääri viivoiltaan sumeampi kuin Veera. Näitä toisiinsa sulautuvia hahmoja yritetään lähestyä ja saada selvärajaisemmiksi, ikään kuin houkutellaan kuvittelun valoon. Silti silloinkin kun tekstissä rakennetaan jonkinlaista pysyvää tarinamaailmaa yhden henkilön jälkiä seuraamalla, kerrottuun jää huomattavia aukkoja. Kuiskaus romanihenkilön korvaan ei kuulu, koska hän on niin etäällä.

Luomistyö edellyttää lukijalta malttia katoavien jalanjälkien perässä kulkemiseen.

Edellä kuvatun tapaiset kerronnan arkkitehtuuria purkavat asetelmat ovat tuttuja monelta Teos-kustantamon julkaisemalta kotimaiselta kirjailijalta. Lievetekstissä mainittu pyrkimys hahmottaa "vaihtoehtoisia järjestyksiä aristoteeliselle rakenteelle" voi tässä otannassa olla enemmän sääntö kuin poikkeus. Yhdeksi sukulaistekstiksi ehdottaisin merkittävistä tyylieroista huolimatta **Katja Raunion** esikoista *Käy kaikki toteen* (2015), jossa maailmaa ja henkilöitä synnytetään hieman samaan tapaan, kerronnan "lennossa".

Niin sanotusta maailmankirjallisuudesta huomasin ajattelevani saksankielisiä jälkimodernisteja kuten **Ingeborg Bachmannia** ja **Max Frischiä**. En osaa sanoa, paljonko tuohon vaikuttavat keskieurooppalaisuus, Wienin katujen nimeäminen, Auschwitzin varjo ja usein aika korkeakulttuurisesti viritetyt viittaukset Taskisen romaanissa. Mysteeriksi jäävän trauman ympärille kiertyvän toisteisuuden kautta mieleen välähti myös **Marguerite Durasin** tuotanto, varsinkin *Lol V. Steinin elämä*.

Mietin myös sukupuolta, joka alussa nousee kysymykseksi lähinnä henkilönimien kautta (Filosofessa), ei niinkään näkökulmissa tai olemuksessa. Alussa kellarissa kulkevan voisi kuvitella keneksi vain – jos ei sitten oletta, että nimetön "minä" on aina lähellä kirjoittajan sukupuolta tai

että Peterin kanssa voi pariutua vain nainen. Toisessa luvussa tilanne tarkentuu, ja ainakin sivuteemaksi näyttäisi nousevan kirjallisuuden vanha perusaihe, aidon ymmärryksen mahdottomuus naisen ja miehen välillä. Yksityiskohtiin jää kuitenkin paljon avointa ja pohdittavaa: miten asetelmaan liittyy **Rembrandtin** kuuluisa maalaus kylpevästä Batsebasta ja sen tarjoama katse?

[Helsingin Sanomien kritiikissä](#) **Jukka Koskelainen** toivoi kirjalta enemmän tarinallista eheyttä ja vähemmän abstraktia otetta. Itse en jäänyt kaipaamaan tarinallisuutta, mutta kieltämättä hieman vahvempaa jännitettä. Huomasin oppivani nauttimaan kirjan lukemisesta vasta viimeisessä, kolmannessa luvussa. Toisaalta voin ymmärtää, että se, kuinka teos edellyttää lukijalta sinnikkyyttä, on osa palkintoa ja siinä mielessä myös esteettistä nautintoa. Kirjailija on selvästi halunnut tehdä jotain erilaista, muodoltaan rikkonaisempaa ja häilyvämpää kuin edellisessä romaanissaan *Lapset* (2017), jossa monologisen kerrontatilanteen pohjalta luotiin draamallisempi ja kieltämättä lukukokemuksena mieleen painuvampi sanataideteos.

Jaa artikkeli:

JOONAS SÄNTTI

Kirjoittaja on kirjallisuudentutkija ja kriitikko.

Adlibris

Hae teosta Adlibriksen verkkokaupasta

Ei niin kauan sitten, ei niin kaukaisessa..

•

Kristian
Blomberg
5.9.2023

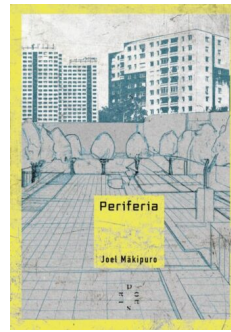
Uudella
Jälleenlöydetyt-
palstalla
kirjoitetaan
muutaman
vuoden
takaisista,
vähälle
huomiolle
jääneistä
teoksista.
Palstan
ensimmäisessä
tekstissä Kristian
Blomberg nostaa

Konetta kokemassa

Teemu Korpijärvi
& Tuuli Hongisto
31.8.2023

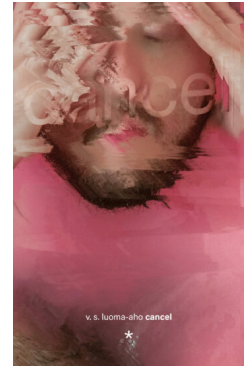
Kaksi tekijää,
kaksi teosta,
kaksi kriitikkoa,
kaksi kritiikkiä.
Jukka Aalho on
kirjoittanut
tekoälyllä
runoteokset Aum
Golly ja Aum
Golly². [Lue lisää](#)

Kenttäretki kapitalismin reunamille

Anna Kallio
24.8.2023

Joel Mäkipuron
esikoisrunoteos
Periferia
kartoittaa raja-
alueiden
kokemuksia
lähiöstä käsin ja
tutkii
kapitalistisen
yhteiskunnan
fyysisiä ja
sosiaalisia
rakenteita.
Kasvuhakuinen...
[Lue lisää](#)

Vahvaa jatkoa perinteisem min keinoin

Sakri Pölönen
17.8.2023

"Ihmiset
hymyilevät
minulle kauniisti.
Yritän olla
ajattelematta
mitään muuta
kuin että on
mukava miten he
hymyilevät
minulle." (s. 61.)
Muistan hieman
huolestuneeni,...
[Lue lisää](#)

esiin Elli Lepän

Seisaukset

tasaukset ja

lukee sitä

suhteessa... [Lue](#)

KRISTIAN

[lisää](#)

BLOMBERG |

5.9.2023

TEEMU

KORPIJÄRVI &

TUULI

HONGISTO |

31.8.2023

ANNA KALLIO |

24.8.2023

SAKRI

PÖLÖNEN |

17.8.2023

Lukukeskus ry.

Villa Kivi,

Linnunlauluntie 7

00530 Helsinki

www.lukukeskus.fi

Yhteystiedot

Kritiikit

Näkökulmia

Yhteystiedot

Kriitikon ohjeet

Copyright © Lukukeskus - Läscentrum

Muuta evästeasetuksia